

Tábori Ferenc

Témavezető: Bihari Mihály

A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK JELÖLTÁLLÍTÁSI TAPASZTALATAI 1990-2010

Bevezetés

Az utolsó rendszerváltás óta hazánkban hat általános országgyűlési választás zajlott le. A szóban forgó választások majdnem teljesen azonos jogszabályi környezetben az 1989-ben elfogadott választójogi törvény¹ keretei között zajlottak le, 1990-től 2010-ig jelentős változás nem történt a választási rendszerben.

A legjelentősebb módosulás 1994-ben történt, amikor is a 4 %-os parlamenti küszöböt felemelték 5 %-ra,² valamint 1997-ben elfogadták a választási eljárásról szóló törvényt.³

2011. év végén az Országgyűlés új választójogi törvényt⁴ fogadott el, amely jelentősen átalakította a választási rendszert.

A 2011-es törvényi változás után biztosan kijelenthető, hogy a jövőben már nem fognak általános országgyűlési választásokat rendezni az eddigi rendszer alapján. Így elérkezettnek látom az időt a politikatudomány számára, hogy az elmúlt húsz évben használt választási rendszer működését és az ennek keretein belül lezajlott választásokat összegző értékelését elvégezze.

Jelen tanulmányom ennek a munkának csak egy szeletét kívánja elvégezni, azzal, hogy a választások egyik legjelentősebb mozzanatát, a jelöltállítási szakaszt igyekszik értékelni.

---

¹ 1989. évi XXXIV. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

² 1994. évi III. törvény az országgyűlési képviselők választásáról 1989. évi XXXIV. törvény módosításáról és kiegészítéséről

³ 1997. évi C. törvény a választási eljárásról

⁴ 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

Az elemzés elvégzéséhez az egész tanulmány során az Országos Választási Iroda internetes adatbázisában⁵ fellelhető hivatalos adatokat használom. A honlap adataihoz képest megjelenő plusz adatok a saját számolásaim.

Egyéni jelölt és listaállítások jogszabályi feltételei

Az 1989-es választójogi törvény alapján a választók két szavazattal rendelkeztek, az egyiket egyéni jelöltekre adhatták le, a másikat pedig területi listákra. A pártok 3 ágról szerezhettek mandátumot: egyéni választókerületi ágról, területi listása ágról és az országos kompenzációs listáról.

Egy egyéni jelöltállításához 750 darab ajánlószevénny volt szükséges. A területi lista állításához az adott megyében az egyéni kerületek egynegyedében, de legalább kettőben kellett jelöltet állítani a jelölő szervezetnek. A 20 területi listás választókerületből 17 megyében ehhez elég volt 2 jelöltet állítani, és csak 2 megyében és a fővárosban kellett ennél többi egyéni jelölt: Borsod-Abaúj Zemplén megyében 3, Pest megyében 4, Budapesten pedig 8 egyéni jelölt volt szükséges. Ahhoz, hogy az adott párt országos listát tudjon állítani, 7 területi listára volt szükség.⁶

Ez azt jelenti, hogy elvben akár 14 egyéni jelölt felállításával lehetett volna országos listát állítani. Ahhoz, hogy a legmagasabb számú szavazópolgárral rendelkező 7 területi listával tudjon egy párt országos listát állítani, elvben elég lett volna 23 jelölt. A 20-ból 20 területi listához pedig elvben elég lett volna 49 jelölt.

Jelöltek, listák és a választáson induló pártok összesített mutatói 1990-2010

Az első táblázatban láthatjuk, hogy a legtöbb egyéni jelöltet, legtöbb területi listát, és a legtöbb országos listát is 1994-ben állították. Utána folyamatosan csökkent az egyéni jelöltek és a területi listák száma, az országos listák száma viszont hullámzott, de így is 2010-ben volt a legkevesebb. Míg 1994-ben az egyéni választókerületekben 10-11 jelölt versengett egymással, addig 2010-ben már csak átlag 4-5. A területi listákon 1994-ben 12-13 párt mérette meg magát, ez 2010-re lecsökkent 5-6 szervezetre.

---

⁵ www.valasztas.hu

⁶ 1989. évi XXXIV. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

	1990		1994		1998		2002		2006		2010	
	Össz.	Átl.	Össz.	Átl.	Össz.	Átl.	Össz.	Átl.	Össz.	Átl.	Össz.	Átl.
OEVK	1623	9,22	1877	10,7	1606	9,13	1244	7,07	998	5,67	810	4,6
Területi lista	228	11,4	259	12,95	218	10,9	155	7,75	153	7,65	117	5,85
Országos lista	12		15		12		8		10		6	

1. táblázat

Egyéni jelöltek, területi listák és országos listák
összesített és átlagolt számadatai 1990-2010

Ha az ország különböző régióit, megyéit aszerint nézzük, hogy hol volt könnyebb vagy nehezebb jelölteket és listát állítani, akkor azt láthatjuk, hogy egyforma nehézségű volt a jelöltállítás. Budapest volt némiképp nehezebb terep, itt választásonként 2-3 egyéni jelölttel volt kevesebb, ez csak a 2010-es választásra egyenlítődt ki. A területi listáknál hasonló volt a helyzet, itt az első három választáson 1-3 területi listával volt kevesebb, mint máshol, és a 2002-es választásról egyenlítődt ki.

Egyébként a legtöbb egyéni jelölt 1994-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye 5. számú Ózd központú egyéni választókerületében volt, itt összesen 17-en indultak. A legkevesebb 3 egyéni jelölt volt egy választókerületben, ez először 2002-ben, majd a későbbi választásokon egyre több helyen fordult elő. A legtöbb területi lista 1994-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt, összesen 16, míg a legkevesebb Somogy megyében 2010-ben, összesen 4.

Év	Nyilvántartásba vett pártok	Legalább egy egyéni jelölt		Legalább egy területi lista		Országos lista	
		N	%	N	%	N	%
1990	58	29	50	19	32,76	12	20,69
1994	43	35	81,4	19	44,19	15	34,88
1998	32	24	75	15	46,88	12	37,5
2002	39	23	58,97	14	35,9	9	23,08
2006	48	23	47,92	16	33,33	11	22,92
2010	44	20	45,45	11	25	6	13,64

2. táblázat

A választási szervek által nyilvántartásba vett pártok
összesített száma és összesített jelöltállítási mutatói 1990-2010

A 2. táblázatban a választások indulni kívánó pártok⁷ számát láthatjuk. A legtöbben 1990-ben jelezték indulási szándékukat a választási szerveknek. 1998-ra úgy tűnhetett, hogy csökken az indulni kívánó szervezetek száma, azonban utána ez a szám nőni kezdett és azóta inkább stagnál.

A jelöltállítás sikere már más volt ezeknél a pártoknál, mint a 2. táblázatból kitűnik, az 1994-es csúcstól egyre csökkent azon pártok száma, amelyek legalább egy jelöltet tudtak állítani, míg a területi és országos listákat állítani tudók száma inkább stagnált 1994 után, de 2010-re, mindkettő negatív rekordot ért el.

Országos listát állító pártok egyéni jelölt- és listaállítási eredményei 1990-2010⁸

A továbbiakban a választások során országos listával rendelkező pártok jelöltállítási teljesítményét fogom áttekinteni.

Véleményem szerint minden párt számára több ok miatt is fontos volt, hogy minél több egyéni jelöltet és területi listát tudjon állítani:

- minél több helyen állított egyéni jelöltet, annál több helyen volt esélye mandátum megszerzésére,
- ha nem is volt reális esély az egyéni mandátum elnyerésére, akkor is fontos volt, mert az egyéni jelöltre leadott szavazatok az országos kompenzációs listán lettek számításba véve,
- feltételezhető, hogy intenzívebb kampány folyt azon egyéni választókerületekben, ahol volt jelölt, mint ahol nem,
- minél több területi listát állított a párt, annál több listán tudta gyűjteni a listás szavazatokat,
- ha ezek a területi listák nem is hoztak mandátumot, az itt megszerzett szavazatokat az országos kompenzációs listán számították be,
- szintén feltételezhető, hogy azon megyékben, ahol volt területi lista intenzívebb kampány folytatott a párt, mint ahol nem volt nekik.

---

⁷ Givonnai Sartori párt minimum definíciója alapján – Id.: Engyedi-Körösenyi 2005 15. – választáson induló minden egyes szervezetet pártnak tekintek, azokat is, amelyek nem pártként vannak/voltak bírósági bejegyzésben

⁸ Az egyes pártoknál a közös jelölteket minden pártnál figyelembe veszem, a táblázatokban azt akarok bemutatni, hogy az egyes pártoknak a 176 egyéni választókerületből hányban volt jelöltje. Természetesen az 1. táblázatban a közös jelölteket csak egyszer vettem figyelembe.

A következőkben röviden áttekintem az 1990-ot megőrtott 6 általános országgyűlési választás jelöltállítási mutatóit. Igyekszem felhívni a figyelmet a főbb csoportokra, és kitérni az egyes pártok fontosabb változásaira is.

Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. öő.	
	N	%	N	%	N	N	%
1. MDF	174	98,86	20	100	1	1 214 359	24,73
2. SZDSZ	174	98,86	20	100	1	1 050 799	21,39
3. FKGP	157+5	89,2	20	100	1	576 064	11,73
4. MSZP	172	97,73	20	100	1	535 064	10,89
5. FIDESZ	86	48,86	20	100	1	439 649	8,95
6. KDNP	102	57,95	15	75	1	317 278	6,46
7. MSZMP	94	53,41	19	95	1	180 964	3,68
8. MSZDP	77	43,75	19	95	1	174 434	3,55
9. ASZ	90	51,14	18	90	1	154 004	3,13
10. VP	61+1	34,66	13	65	1	92 689	1,89
11. HVK	128+10	72,72	20	100	1	91 922	1,87
12. MNP	46	26,14	12	60	1	37 047	0,75
Többiek együtt	65		13				
Független	200						5

3. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (1990)

Az 1990-es választások során az országos listát állító pártoknál a jelöltállítás sikeressége csak részben befolyásolta a választási eredményt.

A legsikeresebb a jelöltállítás szakaszban az MDF, SZDSZ, MSZP és az FKGP volt. Az új pártok közül az MDF és az SZDSZ a legkorábban indulók között kezdtek meg az építkezést, és az ellenzéki erők közül ők voltak a vezető erők az 1988-1989-as években. A sikeres jelöltállítás és a későbbi sikeres választási eredmény sem tekinthető meglepetésnek.

Az MSZP, az állampárt egyik utódjaként, egyértelműen jelentős szervezeti háttérrel és kapcsolati hálót örökölt, aminek segítségével nem jelenthetett gondot a jelölési szakasz, ahogy a parlamentbe kerülés sem.

Az FKGP mint történelmi agrárpárt, egyrészt az idősebb korosztályok nosztalgiajának, valamint az agrárkérdés specifikumainak köszönhetően, hogy szinte az egész ország lefedésére képes volt, és több mint 40 év után ismét parlamenti párt lett.

Érdekesség, hogy a FIDESZ kevesebb egyéni jelölttel mind a 20 területi listát fel tudta állítani, míg a KDNP-nek, amelynek bár több egyéni jelöltje volt, csak 15 helyen jött össze a területi lista. Végül mindkettőnek meglett a parlamenti küszöb feletti eredmény.

A jelöltállítás 5. legsikeresebb ereje, a HVK végül csak 11. lett a választáson. Ez jól mutatja, hogy bár jól tudtak építeni a Hazafias Népfront szervezeti hálójára, de valós társadalmi támogatottsággal nem rendelkeztek.

Az MSZMP-nek 19 helyen sikerült területi listát állítani, csupán Pest megyében nem, ahol a második legtöbb szavazó adhatja le szavazatát. Ezt azért érdemes kiemelni, mert a 4 %-os küszöbtől 15485 szavazattal maradt el, és valószínűleg, ha Pest megyében is van listája, összejöhetett volna a parlamenti küszöb átlépéshez szükséges szavazat. Mindez csak szervezési kérdés volt, mivel a budapesti jelöltállítások során jól szerepelt a párt, így megtehették volna, hogy kimennek a Budapest környéki nagyobb településekre és ott összeszedik a minimális jelölt számhoz szükséges ajánlásokat.

	Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. öö.	
		N	%	N	%	N	N	%
1.	MSZP	176	100	20	100	1	1 780 009	32,99
2.	SZDSZ	175	99,43	20	100	1	1 064 788	19,73
3.	MDF	174	98,86	20	100	1	633 157	11,73
4.	FKGP	158	89,77	20	100	1	476 127	8,82
5.	KDNP	164	93,18	20	100	1	379 322	7,03
6.	FIDESZ	174	98,86	20	100	1	378 678	7,01
7.	MP	154	87,5	20	100	1	171 801	3,18
8.	KP	86	48,86	17	85	1	136 827	2,53
9.	ASZ	135	76,7	20	100	1	113 332	2,10
10.	MIÉP	67	38,07	11	55	1	85 431	1,58
11.	MSZDP	50	28,41	15	75	1	51 095	0,94
12.	EKGP	54	30,68	15	75	1	44 307	0,82
13.	LPSZ-VP	70	38,77	14	70	1	33 360	0,61
14.	NDSZ	57	32,39	12	60	1	28 058	0,52
15.	MZP	18	10,22	7	35	1	8 811	0,16
	Többiek együtt	69		8				
	Független	103						

4. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (1994)

A pártok professzionalizáltságának⁹ hiányát mutatja, hogy a HVK-val 9, az FKGP-vel 5, a VP-vel 1 helyen fordult elő, hogy két jelöltjük mérette meg magát ugyanabban az egyéni választókerületben. Sőt, a HVK-nak a pásztoi választókerületben 3, míg a salgótarjániban 2 jelöltje volt, Nógrád megye másik két választókerületében azonban egy sem.

Az 1994-es választásokon összesen 15 párt tudott országos listát állítani. A jelöltállítás adatai azt mutatják, hogy a parlamenti pártok közül azok is megerősödtek szervezetenként, amelyek 1990-ben gyengébben szerepeltek a választásokon, sőt, a parlamenten kívüli pártok közül az MP és az ASZ is ki tudta használni a költségvetési támogatást és az időt az építkezésre.

Az MSZDP viszont meggyengült, az LPSZ-VP nem sokkal haladta meg az 1990-es teljesítményét.

Az újak közül a KP tudta legtöbb egyéni jelöltet és területi listát állítani, de a parlamenti küszöböt végül csak a hat országgyűlési pártnak sikerült átlépnie.

	Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. oö.	
		N	%	N	%	N	N	%
1.	MSZP	176	100	20	100	1	1 497 231	32,92
2.	Fidesz – MPP	173	83,5	20	100	1	1 340 826	29,48
3.	FKGP	175	99,4	20	100	1	597 820	13,15
4.	SZDSZ	175	99,4	20	100	1	344 352	7,57
5.	MIÉP	173	98,3	20	100	1	248 901	5,47
6.	MP	163	92,61	20	100	1	179 672	3,95
8.	MDF	172	97,73	20	100	1	127 118	2,80
7.	KDNP	146	82,95	20	100	1	104 892	2,31
9.	MDNP	113	64,2	19	95	1	61 004	1,34
10.	ÚSZM	48	27,27	14	70	1	22 220	0,49
11.	EMU	33	18,75	9	45	1	8 786	0,19
12.	NF	22	12,5	7	35	1	5 895	0,13
	Többiek együtt	62		9				
	Független	53						1

5. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (1998)

⁹ A fogalomról ld.: BIHARI 2005, 441-442. o.

1998-as választásokon 12 párt tudott országos listát állítani. A parlamenti pártokon kívül a MIÉP és az MP szerepelt még kifejezetten jól a jelöltállításokon. Az előbbi az 1994-es választások során még csak az ország nagyjából felét tudta lefedni, míg ezúttal összejött a 20 területi lista. Az MP valamelyest szintén javított a jelöltállítási mutatóin.

Az újonnan induló erők közül az MDNP szerepelt legjobban a jelöltállítási szakaszban.

A választások során a parlamenti pártok közül az MDF-nek¹⁰ és a KDNP-nek nem sikerült átlépnie az 5 %-os küszöböt, míg a parlamenten kívüli pártok közül egyedül a MIÉP-nek sikerült a T. Házba jutnia.

	Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. oő.	
		N	%	N	%	N	N	%
1.	MSZP	176	100	20	100	1	2 361 997	42,05
2.	Fidesz-MPP MDF	176	100	20	100	1	2 306 763	41,07
3.	SZDSZ	176	100	20	100	1	313 084	5,57
4.	MIÉP	176	100	20	100	1	245 326	4,37
5.	Centrum	126	71,59	20	100	1	219 029	3,90
6.	MP	148	84,09	20	100	1	121 503	2,16
7.	FKGP	148	84,09	20	100	1	42 338	0,75
8.	ÚBP	25	14,2	7	35	1	3 198	0,06
	Többiek együtt	59		8				
	Függetlenek	40						

6. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (2002)

A 2002-es választásokon már csak 8 országos listát sikerült állítani a pártoknak. Újdonság volt, hogy a Fidesz-MPP és az MDF az összes egyéni jelöltjét és a listáit is közösen állította.

A parlamenti pártok stabilan szerepeltek a jelöltállítási szakaszban, egyedül az FKGP szerepelt a korábbiakhoz képest kevéssel gyengébben, ez előre is vetítette a párt választási szereplését, mint láthatjuk, még a költségvetési támogatáshoz szükséges 1 %-ot sem érte el.

¹⁰ Az MDF ennek ellenére mégis a parlament tagja lett, mert a Fidesz-MPP-vel közösen állított egyéni jelöltjei közül 17-en is mandátumot szereztek, így frakciót is tudtak alakítani

A parlamenten kívüli pártok közül az MP ismét 20 területi listát és országos listát tudott állítani.

Az új szereplők közül a Centrum tudott megfelelő mennyiségű jelöltet állítani ahhoz, hogy esélye legyen a parlamenti tagságra, hisz meg volt mind a 20 területi listája. Ám a választásokon végül csak 3 országos lista lépte át az 5 %-ot, és a mandátumokon az ezeket felállító pártok osztozhattak. Az FKGP mellett a MIÉP is kiesett a törvényhozásból, míg új szereplőnek nem sikerült bejutni.

	Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. öö.	
		N	%	N	%	N	N	%
1.	MSZP	175	99,43	20	100	1	2 336 705	43,21
2.	Fidesz-MPSZ	176	100	20	100	1	2 272 979	42,03
	KDNP							
3.	SZDSZ	175	99,43	20	100	1	351 612	6,50
4.	MDF	162	92,05	20	100	1	272 831	5,04
5.	MIÉP-Jobbik	114	64,77	20	100	1	119 007	2,20
6.	MKMP	51	28,98	11	55	1	21 955	0,41
7.	Centrum	30	17,05	8	40	1	17 431	0,32
8.	MCF-RÖP	29	16,48	8	40	1	4 459	0,08
9.	MVPP	18	10,23	7	35	1	2 789	0,04
10.	KDP	25	14,2	9	45	1	2 362	0,02
	Többiek együtt	52		10				1
	Független	10						

7. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (2006)

A 2006-os választásokra megnőtt az országos listák száma, hisz ezúttal összesen 10-et sikerült állítani a pártoknak.

Most a Fidesz-MPSZ a KDNP állított mindenhol közösen egyéni jelölteket és listákat, míg az MDF újra önállóan indult, és eredményesen zárta a jelölési szakaszt.

A MIÉP a Jobbikkal közösen létrehozott választási párttal próbálkozott, de a jelöltállítási eredményei elmaradtak a MIÉP előző két választáson elért eredményeitől, így a parlamenti tagság sem lett meg.

Az előző választáson még országos lefedettséggel rendelkező Centrum jelentősen visszaesett, ennek fő oka az lehetett, hogy a KDNP és az MDNP¹¹ is kivált belőle, és az ő szervezeti hálójukra nem számíthatott a párt.

Az MKMP újra országos listát tudott állítani, de a kép csalóka volt, mivel most csak 11 listára futotta nekik, ennek meg is lett az „eredménye”, mert 1 %-ost sem értek el, így a párt elvesztette a költségvetési támogatását.

Komoly esélyes új szerveződés nem jelent meg a színen. Ekkor összesen 4 listának sikerült átlépnie az 5 %-ot, köztük az MDF-nek önállóan, míg a KDNP a Fideszsel való közös indulásnak köszönhetően ismét parlamenti párt lett.

Párt	OEVK		Területi		Országos	Listás szav. oő.	
	N	%	N	%	N	N	%
1. Fidesz-MPSZ	176	100	20	100	1	2 706 292	52,73
KDNP							
2. MSZP	176	100	20	100	1	990 428	19,30
3. Jobbik	176	100	20	100	1	855 436	16,67
4. LMP	92	52,27	20	100	1	383 876	7,48
5. MDF	89	50,57	17	85	1	136 895	2,67
6. CM	24	13,64	9	45	1	45 863	0,89
Többiek együtt	71		11				
Független	19						1

8. táblázat

Az országos listát állító pártok egyéni jelöltjeinek listáinak és országosan összesített listás szavazatainak megoszlása (2010)

A 2010-es választásokra az országos listák száma lecsökkent összesen 6-ra. A Fidesz-MPSZ-KDNP ismét teljes mértékben közösen indult. A Jobbik viszont egyedül mérette meg magát és az első önálló indulás során 100 %-os teljesítményt nyújtott a jelöltállítási szakaszban.

Új indulóként szerepelt az LMP is, amelynek az akadozó ajánlásgyűjtés ellenére összejött a 20 területi lista.

Az MDF jelentősen meggyengült az előző választáshoz képest, hisz csak 17 területi listájuk volt és nem is sikerült nekik a parlamentbe jutni, míg a Jobbiknak és az LMP-nek igen. Mellettük a FIDESZ-KDNP és az MSZP volt eredményes.

Szót kell ejteni az SZDSZ-ről is, nekik a sokéves parlamenti tagság után még az önálló jelöltállításra sem futotta.

¹¹ Az MDNP időközben újra egyesült az MDF-fel

A szóban forgó hat országgyűlési választás jelölt- és listaállítási adatait végignézve az alábbi következtetések vonhatók le:

- A hat választás során összesen 29 párt volt képes arra, hogy országos listát tudjon állítani. Közülük összesen 17 tudott legalább 1 %-ot elérni és 9 tudta átlépni a parlamenti küszöböt.
- A parlamenti küszöb átlépésére 1990 óta csak azon pártok voltak képesek, akiknek megvolt a 20-ból 20 területi listájuk, kivéve a KDNP-t (nekik 15 területi listájuk volt 1990-ben),
- A küszöböt átlépők közül a FIDESZ-nek volt a legkevesebb helyen egyéni jelöltje 1990-ben, szám szerint 86.
- Az 1 %-os költségvetési támogatást a legkevesebb területi listával a MIÉP érte el 1994-ben, összesen 11 lista sikerült nekik. De ehhez is inkább 14-20 listára volt szükségük a pártoknak, sőt a 2000-es években, ahogy a pártrendszer koncentrálódott¹² már az 1 % eléréséhez is 17-20 listára volt szükség.
- Tehát azt lehet mondani, hogy az a tény, hogy 7 területi lista elég volt az országos listához hamis illúziókat kelthetett a pártokban parlamenti esélyeik megítélésben. Feltételezhető az is, hogy az egyes kis pártok vezetői nem voltak tisztában azzal, hogy hiába állítottak országos listát, attól még nem az egész ország területén gyűjthetik a listás szavazatokat, hanem csak azon megyék területén, ahol tudtak területi listát állítani.
- Összességében az állapítható meg, hogy a sikeres jelöltállítási teljesítmény elengedhetetlen volt a pártok számára a parlamenti tagsághoz, azonban nem jelentett garanciát, a jelöltállítási szakasz lezárása után még sok más tényező döntötte el, hogy végül mely pártok kerülnek be a T. Házba.

Az 1. táblázatban láthattuk, hogy az egyéni jelöltek száma 1994-től folyamatosan csökkent, ennek oka véleményem szerint az lehetett, hogy az olyan stabil országos lefedettségű pártok gyengültek meg vagy szinte teljesen el is tűntek, mint az FKGP. A KDNP 1998 óta nem állított egyedül önállóan jelöltet. Az SZDSZ felszámolódása is még jobban csökkentette a jelöltek számát. Persze a parlamenten kívüli pártok közül az MP is felszámolódott, valamint a 2006-os választástól az újonnan jelentkező kis pártok nem rendelkeztek olyan potenciállal sem, mint amilyen pl. az ASZ-nek, KP-nak, az MDNP-nek, a Centrumnak vagy éppen a HVK-nak volt.

A 6 országgyűlési választás legsikeresebb jelölő szerve az MSZP volt, ők minden választáson szinte majdnem minden egyéni választókerületben rendelkeztek

---

¹² A jelenségről ld.: TÓTH 2001, 94-97. o.; KOZMA 2007, 31-67. o.

jelölttel, a legkevesebb 1990-ben¹³ 172 fő volt. A húsz területi listájuk és az országos listájuk megléte sosem volt kérdés.

Egyéni jelöltek minimális ajánlási küszöbe és valós támogatottságuk

Dolgozatom most következő szakaszában egy érdekes jelenségre szeretném felhívni a figyelmet: a választások során akadtak olyan egyéni jelöltek, akik összeszedték az induláshoz szükséges 750 ajánlószelvényt, viszont a választáson már ennél kevesebb szavazatot kaptak.

A jelenséggel Hubai László korábban már röviden foglalkozott, de ő csak a 2002-es választásokon vizsgálta ezt.¹⁴

Én az előzőekhez hasonlóan ezt a kérdéskört is végigveszem a hat választás során.

	Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
1.	MDF	174	0	0
2.	SZDSZ	174	0	0
3.	FKGP	162	0	0
4.	MSZP	172	0	0
5.	FIDESZ	86	0	0
6.	KDNP	102	0	0
7.	MSZMP	94	6	6,38
8.	MSZDP	77	3	3,4
9.	ASZ	90	3	3,33
10.	VP	62	8	12,9
11.	HVK	138	33	23,91
12.	MNP	46	17	36,96
	Többiek együtt	65	22	33,85
	Független	200	32	16
	Összesen	1623	124	7,64

9. táblázat

750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (1990)

¹³ De itt olyan jelöltekkel szemben nem állítottak saját jelöltet, mint Németh Miklós akkor miniszterelnök, vagy Fodor István az országgyűlési akkori elnöke

¹⁴ HUBAI 2002, 117. o.

Az 1990-es választásoknál láthatjuk, hogy ez a jelenség már megfigyelhető volt, de viszonylag alacsony számban fordult elő, az összes jelöltek 7,64 %-ával. A parlamentbe jutó pártok jelöltjeit ez nem érintette, a további országos listát állító pártok jelöltjeit azonban igen, ezek közül legjelentősebben a HVK-t és az MNP-t. A HVK esetében ebből is látható, hogy bár a népfrontos hálót jól tudta használni a jelöltállítások során, viszont valódi társadalmi támogatottsága nem volt, míg az MNP láthatóan végképp lemaradt a kampányban a többiektől.

	Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
1.	MSZP	176	0	0
2.	SZDSZ	175	0	0
3.	MDF	174	0	0
4.	FKGP	158	0	0
5.	KDNP	164	0	0
6.	FIDESZ	174	0	0
7.	MP	154	29	18,83
8.	KP	86	19	22,09
9.	ASZ	135	48	35,55
10.	MIÉP	67	27	40,3
11.	MSZP	50	39	78
12.	EKGP	54	26	48,15
13.	LPSZ-VP	70	47	67,14
14.	NDSZ	57	51	89,47
15.	MZP	18	18	100
	Többiek együtt	69	57	82,61
	Független	103	44	42,72
	Összesen	1877	405	21,58

10. táblázat

750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (1994)

Az 1994-es választásokon már a jelöltek több mint 1/5-e nem érte el a 750 szavazatot. A parlamenti pártok körét újfent nem érintette. Más képet mutattak viszont az utánuk következő országos listát állító pártok. A legjobb arányt MP mutatta, de az ő jelöltjeinek 18,8 %-a nem kapta meg a 750 szavazatot, míg az MZP összes jelöltje a minimális ajánlás száma alatt teljesített.

	Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
1.	MSZP	176	0	0
2.	Fidesz – MPP	173	0	0
3.	FKGP	175	0	0
4.	SZDSZ	175	5	2,86
5.	MIÉP	173	38	21,96
6.	MP	163	52	31,9
7.	MDF	172	28	16,28
8.	KDNP	146	62	42,47
9.	MDNP	113	70	61,95
10.	ÚSZM	48	45	93,75
11.	EMU	33	30	90,91
12.	NF	22	22	100
13.	Többiek együtt	62	54	87,1
	Független	53	19	35,85
	Összesen	1606	425	26,46

11. táblázat
750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (1998)

A tendencia 1998-ban tovább romlott, hisz a jelöltek több mint 1/4-e nem szerezte meg a 750 szavazatot. Itt már a parlamentbe jutó pártok közül az SZDSZ minimálisan, míg a MIÉP már jelentősen (majdnem a jelöltjei 22 %-a) érintett volt. A többi országos listát állító párt – köztük az MDF és a KDNP is – jelöltjeinek jelentős hányada szintén nem tudta teljesíteni a 750 szavazatot.

	Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
1.	MSZP	176	0	0
2.	Fidesz-MPP	176	0	0
	MDF			
3.	SZDSZ	176	14	7,95
4.	MIÉP	176	17	9,66
5.	Centrum	126	24	19,05
6.	MP	148	100	67,56
7.	FKGP	148	126	85,14
8.	ÚBP	25	25	100

Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
Többiek együtt	59	54	91,53
Függetlenek	40	24	60
Összesen	1244	384	30,87

12. táblázat
750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (2002)

A helyzet 2002 sem javult, sőt most már a jelöltek több mint 30 %-a kapott kevesebb szavazatot, mint ajánlást. Érdekes, hogy a MIÉP jelöltjeinek jóval kisebb hányada maradt 750 szavazaton alul, mint 1998-ban, mégis kiesett a párt. Az FKGP társadalmi támogatottságának elvesztését az országos szavazat arányán felül jól mutatja az is, hogy jelöltjeinek 85,14 %-a nem érte el a 750 szavazatot, és a sikeres jelöltállítást csak a korábbiól meglévő szervezeti erejének köszönhette.

Párt	Össz. jelöltek	< 750	%
1. MSZP	175	0	0
2. Fidesz-MPSZ	176	0	0
KDNP			
3. SZDSZ	175	19	10,86
4. MDF	162	10	6,17
5. MIÉP-Jobbik	114	57	50
6. MKMP	51	50	98,04
7. Centrum	30	29	96,66
8. MCF-RÖP	29	28	96,55
9. MVPP	18	17	94,44
10. KDP	25	25	100
Többiek együtt	52	41	78,85
Független	10	5	50
Összesen	998	281	28,16

13. táblázat
750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (2006)

2006-os választások során valamelyest javult a helyzet, hisz a 750 szavazat alatt teljesítők aránya lement 28 %-ra, de ez inkább a csökkenő számú jelölteknek volt köszönhető. A parlamenti pártok közül az SZDSZ-nél és az MDF-nél is előfordult, hogy nem mindenki kapta meg a 750 szavazatot. Sőt ha az SZDSZ eredményeit visszanezzük, akkor azt láthatjuk, hogy választásról választásra rosszabbodott ez az arány, ez a párt számára intő jel lehetett volna, hogy csökken a társadalmi támogatottsága.

A képet tovább árnyalja az, hogy az országos listát állító pártok közül 6-nál is 90-100 % közötti volt az arány.

Párt		Össz. jelöltek	< 750	%
1.	Fidesz-MPSZ	176	0	0
	KDNP			
2.	MSZP	176	0	0
3.	Jobbik	176	0	0
4.	LMP	92	2	2,17
5.	MDF	89	29	32,58
6.	CM	24	5	20,83
Többiek együtt		71	46	64,79
Független		19	5	26,32
Összesen		810	87	10,74

14. táblázat

750 szavazatot el nem érő egyéni jelöltek aránya (2010)

A 2010-es választásokon viszont már csak a jelöltek 10,74 %-a teljesített 750 szavazaton alul. Ez véleményem szerint annak volt köszönhető, hogy a jelöltek száma jelentősen lecsökkent, így a választópolgárok nem tudtak „szétszavazni”, és az átlag 4-5 jelöltnél jobban jutott annyi szavazat, hogy „ne maradjanak szégyenben”. Az újonnan parlamentbe jutott LMP-vel két helyen így is előfordult, míg az először egyedül induló Jobbikot ez teljesen elkerülte. Az MDF és a CM is jobb arányokat mutatott, mint az előző választás parlamentbe nem jutó pártjai.

Végignézve a hat választást arra a megállapításra juthatunk, hogy a kis pártok folyamatos panaszai az ajánlásgyűjtés nehézségei miatt lényegében alaptalanok voltak, hisz számos, társadalmi támogatottsággal nem rendelkező párt tudott elindulni és akár országos listát állítani, s ennél jóval teljesíthetlenebb feladat volt, hogy a parlamenti küszöb átlépéshez szükséges kb. 260 ezer szavazatot megszerezék. Tehát ezen pártok nem tudták felkelteni a választópolgárok érdeklődését, nem tudtak olyan pluszt nyújtani, amellyel meg tudták volna győzni a választókat, hogy többségük ne a már megszokott parlamenti pártokra szavazzon. Közben a választópolgárok maguk is megtanulták, hogy mely pártokra érdemes szavazni, ahhoz, hogy ne vesszen el a szavaztuk.

Összegzés

Az elmúlt hat általános országgyűlési választás jelöltállítási tapasztalatairól elmondható, hogy annak tendenciája azonos volt a pártrendszer koncentrálódásával. A jelölt- és listaállítási küszöbök, mint azt legfőképpen a tanulmány utolsó szakasza és a választások eredményei is mutatják, nem volt képes a társadalmi támogatottsággal nem rendelkező pártokat kiszűrni. Ezen túlmenően – mint azt korábban megfogalmaztam már – maguk az induló pártok egy része sem volt képes véleményem szerint arra, hogy tökéletesen átlássa a rendszert. Mindenesre maga a jelölési szakasz komoly kihívás elé állította a pártokat, amelyek között a sok gyengén teljesítő mellett voltak komoly szervezethez bízó erők is, amelyek két évtizeden át meghatározták a magyarországi pártrendszert.

Melléklet: Országos listát állító pártok jegyzéke 1990-2010¹⁵

Rövid név	Teljes név	Alapítás éve	Névváltoztatás
ASZ	Agrárszövetség	1989	
Centrum	Összefogás Centrum Magyarországért	2001	
CM	Civil Mozgalom	2008	
EKGP	Egyesült Történelmi Kisgazda és Polgári Párt	1993	
EMU	Együtt Magyarországért Unió	1997	
FIDESZ	Fiatal Demokraták Szövetsége	1988	
Fidesz-MPP	Fidesz - Magyar Polgári Párt		1995
Fidesz-MPSZ	Fidesz - Magyar Polgári Szövetség		2003
FKGP	Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt	1988	
HVK	Hazafias Választási Koalíció	1989	
Jobbik	Jobbik Magyarországért Mozgalom	2003	
KDNP	Keresztény Demokrata Néppárt	1989	
KDP	Kereszténydemokratapárt	2005	

¹⁵ A Melléklet *Magyarországi politikai pártok lexikona 1846-2010* 2011. adatai alapján készült

Rövid név	Teljes név	Alapítás éve	Névváltoztatás
KP	Köztársaság Párt	1992	
LMP	Lehet Más a Politika	2009	
MCF-RÖP	MCF Roma Összefogáspárt	2006	
MDF	Magyar Demokrata Fórum	1987	
MDNP	Magyar Demokrata Néppárt	1996	
MIÉP	Magyar Igazság és Élet Pártja	1993	
MIÉP-Jobbik	MIÉP-Jobbik A Harmadik Út	2005	
MNP	Magyar Néppárt	1989	
MSZDP	Magyarországi Szociáldemokrata Párt	1989	
MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt	1989	
MP	Munkáspárt		1993
MKMP	Magyar Kommunista Munkáspárt		2005
MSZP	Magyar Szocialista Párt	1989	
MVPP	Magyar Vidék és Polgári Párt	2002	
MZP	Magyarországi Zöld Párt	1989	
NDSZ	Nemzeti Demokraták Szövetsége	1991	
NF	Nemzetiségi Fórum	1998	
SZDSZ	Szabad Demokraták Szövetsége	1988	
	Szabad Demokraták Szövetsége - A Magyar Liberális Párt		2005
ÚBP	Új Baloldal Párt	2001	
ÚSZM	Új Szövetség Magyarországért	1997	
VP	Vállalkozók Pártja	1989	
LPSZ-VP	Liberális Polgári Szövetség - Vállalkozók Pártja		1990

Felhasznált irodalom

BIHARI Mihály: Magyar politika 1944-2004. Osiris Kiadó, Budapest, 2005

ENYEDI Zsolt – KÖRÖSÉNYI András: Pártok és pártrendszerek. Osiris Kiadó, Budapest, 2001

FÁBIÁN György: Az országgyűlési választási rendszer 1988-2008. Magyarországon. Magyarország Politikai Évtizedkönyve. 2008. <http://www.politikai-evkonyv.hu/online/mp20/>

HUBAI László: A választói magatartás kontinuitása 1990-2002. Politikatudományi Szemle 2002. 1-2. sz. 93-199. o.

KOZMA Viktória: Pártrendszer és koncentráció. Politikatudományi Szemle 2007. 4. sz. 31-66. o.

VIDA István (szerk.): Magyarországi politikai pártok lexikona 1846-2010. Gondolat Kiadó – MTA-ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport, Budapest, 2011

SZOBOSZLAI György: Pártrendszer és választások a rendszerváltás után Magyarországon. In: Magyarország Politikai Évtizedkönyve. 1998. 302-324. o.

TÓTH Csaba: A magyar pártrendszer fejlődésének fő iránya. Politikatudományi Szemle 2001. 3. sz. 81-103. o.